

ÇİZGİ USTASI hasan aycın ile söyleşi

HASAN AYCIN
Karikatürist

Eskireni: Sanatın geniş tanımlarından biri de; gerçeğin yerine imgesini koymaktır. Doğal olarak burada sanatçının özneliği devreye girmekte ve gerçek bu dolayım ile birlikte değişmektedir. Sorum şu: Biz bir eseri okurken nasıl bir gerçeklikle yüz yüze gelmekteyiz.

Hasan Aycın: İşaret ettiğiniz gibi tabii olarak sanatçının istediği sonuçla karşılaşmaktayız. Bu doğaldır. Zira sanatçı insandır ve her insanın güneşin altında bir konumu vardır. Konum deyince, temelde Tanrı karşısındaki konumumuzu anlıyorum. İnsan Tanrı'nın varlığını, birliğini, buyruğunu kabul eder ya da reddeder. Bu husus çok önemlidir. Kabul ederse değer yargıları o bağlamda, reddederse ret bağlamında oluşur. Ve sanatçının eserlerinin değer yargılarından bağımsız olabileceği düşünülemez. Hasılı kelâm bizim eserde yüzyüze geldiğimiz gerçeklik, sanatçının murat ettiği gerçekliktir.

Eskireni: İdeolojilerin dimdik ayakta olduğu yıllarda sanatçı da çağın tanığı olarak tanımlanırdı. Oysa son yıllarda sanat bu sorumluluklarından epey

uzaklaşmış durumda; sorumsuz, bağlanmasız sanat olabilir mi?

Hasan Aycin: Sanatın ne suçu var. Sorumluluk ve bağlanma sanatçı içindir. Ama o, önce kendinin tanığı olmalı; çağının tanığı olmanın yolu kendinden geçiyor çünkü. Zaman ve mekân bağlamında yerini tespit edip konumunu belirleyecek önce. Yani geçmişle gelecek arasındaki kendi zamanını sahiplenecek. Zira sorumluluklarını kuşandığı zamandır o; kendisine verilmiş olandır. Hakezâ evren içindeki yerini de bilecek ve sahiplenecek. Kendinin tanığı olmanın da başka yolu yok. Sorumsuz, bağlanmasız sanatçı olmaz ki, sanat olsun! Yine de oluyorsa ve hatta hepten öyle oluyorsa... ne demeli? Baba erenler bir gün hamama gitmiş, bakmış kimse yok, asılmış kayabaşını; kubbeler çın çın sedâ vermiş. Öyle ki kendi sedâsından mest olmuş. Hamamdan çıkar çıkmaz soluğu minarede alıp yummuş gözünü, açmış ağzını temcide başlamış. Aşağıdan bağırmışlar, bire ahmak bu bet sesle hem de vakitsiz, nedir o öyle? Baba erenler de aşağıdakilere çıkışmış; bağıracığınıza tez şu minareye bir hamam yapın, görün o zaman benim avazem ne sedâdır. Bir garabet haldir gidiyor, vesselam.

Eskişeni: İyiliği emretmek, kötülüklerden sakındırmak, ilahî bir emirdir. Sanatla bu buyruk arasında nasıl bir ilişki vardır?

Hasan Aycin: Biraz önce insanın temel konumuna değinmişim. Kabul konumundaysa sanatının emri bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l-münker asabiyeti taşıması gayet doğaldır. Yani söz konusu ilişki sanatçıyla buyruk arasındadır. Ret konumundaysa pekâlâ onun sanatı, kötülüğün önünü açan, iyiliğin önünü tıkayan bir asabiyet taşıyabilir. Tabii, iyiliği ve kötülüğü nasıl anlayacağız, makyasımız ne olacak; bu önemli.

Eskişeni: Dil bizatihi değer yüklüken nasıl olur da saf sanattan söz edilebilir. Bu bağlamda eser mesaj ilişkisine nasıl bakmalıyız?

Hasan Aycin: 'Saf sanat' betimlemesini göreceli bulduğumu belirtmeliyim. Bence insan için saf sanattan söz edilemez. İnsanın zaman ve mekân bağlamında temel bir konumu vardır dedik ya. Geçmişle geleceğin arasında şimdiki zamanda konumlanan sanatçı, günden güne kendini geliştirmek durumunda değil midir? İki günü müsavi olmaması gerekir. Kendi gelişmesi haliyle sanatına da yansıtacaktır. Bu süreç içinde bugünkünü saf sanat kabul edersek,

bir öncekine ne diyeceğiz? Ya da bir sonrakine göre şimdiki ne olacak?

Dile gelince, değer yüklü olmasa abes bir şey olurdu, anlamsızlaşırdı. Ancak onu değer imkânlarıyla sezebiliyor, düşünebiliyor, anlayabiliyor ve anlatabiliyoruz, değil mi. Anlatabildiğimizse anladığımızdan bir nebzedir sadece; anladığımızı aşamaz. Yazarken de çizirken de bu gerçek değişmez. Dil yordamıyla anladığımızı aynı yordamla dışlaştırmaya çalışırız. Bir bakıma dil için yüklü olduğu değer her neyse eser için mesaj odur ve olmazsa olmazdır.

Eskireni: Çizgide en küçük birim noktadır. Bir anlamda çizgi noktalardan meydana gelmektedir. Bu noktalar, çizginin genel kompozisyonu içerisinde anlamlı bir bütüne ulaşmaktadır. Noktaları anlamlı bir bütüne bağlayan ecza nedir?

Açıkçası ben, bütün samimiyetimle yazdıklarımızın çizdiklerimizin ve hatta konuşarak ifade ettiklerimizin dünyadan sonra da bize şahitlik edeceklerine inanıyorum.

Hasan Aycın: Doğru, çizgide en küçük birim noktadır. Çizginin yapısını çözer, onu ayırıştırırsak elimizde nokta kalır. Nokta çizginin yapı taşıdır. Peki ama nokta nedir; yanıt bulmakta zorlanıyoruz. Bakın bir şehirde yaşıyoruz. Şehir bir anlamda yapılar bütünüdür. Bir yapı önce düşüncedir, tuğladır, harçtır, emektir... Onun yapı taşı olan tuğla da önce tuğla değildir; düşüncedir, topraktır, sudur, kalıptır, ateştir, emektir... Bir mefhum olarak noktanın, tuğladan ne farkı var? Kalem kâğıda değinceye kadar nokta ortada yoktur; fakat onun orda hazır olduğunu/olacağını biliriz, hem de sayısızca. Kimileri kalemle alfabenin ilk harfini yazamazken, birileri kütüphane dolusu eser yazabilir. Çizerken de böyledir.

Eskireni: Kübistler, resmin genel tarihi içinde bir devrim yaparak noktaları, anlamlı bir bütüne ulayan bağı iptal etmişlerdir. Böylelikle resimde yer alan imgelerin, anlam sayesinde birbirine bağlanmasının yerine; onların bağımsız bir gerçekliğe dönüştürmüşlerdir. Resmi, sadece kendine gönderme yapan bir gerçeklik olarak tanımlamışlardır. Sizin çizgilerinizin gerçekle olan bağının kopmasından korktuğunuz oldu mu?

Hasan Aycın: Öncelikle belirteyim; otuz yıla balığ sanat hayatımda hiçbir zaman akımların içinde olmayı seçmedim, olmadım da. Bu yüzden çizirken ve konuşurken hazır kalıplarım yoktur. Ama hep neyi nasıl çizeceğim, neyi nasıl yazacağım, neyi nasıl ifade edeceğim önemli oldu. Başardım, başaramadım; ama böyle oldu. Sırf çizgilerimin değil, yazdıklarımın ve hatta ağzımdan çıkan sözlerin gerçekle bağının kopmasından korkmuşumdur hep. Daha önce yine böyle bir vesileyle nakletmişim; yirmi yıl kadar oluyor, Finlandiyalı bir gazetecinin sorularını cevaplamıştım. Giderken ilk albümüm olan Bocurgat'ı da yanında götürmüştü. Çok geçmeden haberi geldi: "Gazetede albüme baktılar, bu adam Müslümanmış yayınlayamayız, dediler." O zaman, çizgilerimin gerçekle bağı testten geçmiş diye düşünmüş, 'elhamdülillah, Müslümanlığımıza şahitlik etmişler' demiştim. Açıkçası ben, bütün samimiyetimle yazdıklarımızın çizdiklerimizin ve hatta konuşarak ifade ettiklerimizin dünyadan sonra da bize şahitlik edeceklerine inanıyorum.

Eskireni: İkonu, gösterileni kendi üzerinde toplanan gösterge olarak tanımlamak mümkün. Bu tanım tam da çağdaş bir put tanımıdır. Zaten Baudrillard'ın yüksekgerçeklik kuramı da böyle bir tanıma yaslanır: Göstergenin herhangi bir gerçekliğe değil, sadece kendine gönderme yapmaya başladığını; böylelikle bir gerçeklik olarak karşımıza çıktığını söyler. Dahası böylelikle bir gerçeklik olarak karşımıza çıkan göstergeler de bir atıf kaynağı olmaya başlar. Siz de çizerek önümüze bir imge koyuyorsunuz. Bu anlamda korkularınız, kaygılarınız nelerdir?

Hasan Aycın: Çizgimin putlaşmasından korkarım elbette, bunu hiç istemem. Esrarname'de hayatın anlamını arayan kahramanın yolu, balta yapan bir demirciye uğrar. Demirci, ben balta yaparım, baltadan temsil söylerim, sen her ne yaparsan buna kıyas etmeyip buna devam eder: Herkes bir balta yapacak, baltaya sap takacak ve sonunda, putlaşmış tutkularına, elceğiziyle yapıp putlaştırdıklarına İbrahim'in (a.s.) putlara yaptığı gibi verecek baltayı. Balta kırılırsa varacak evvah diye diye; putlar kırılırsa varacak elhamdülillah diye diye... Allah esirgesin, çizgimin putlaştığını göreceğim olsam, onu kendi ellerimle kırmak isterim. ■